

Gelişmekte Olan Bir Ülkede Evde Bakım Hemşireliği Eğitim Programının Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık ve Tutum Üzerindeki Etkisi; Tek Grup Ön-Son Test Tasarımlı Eğitimin Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık ve Tutum Üzerindeki Etkileri

The Effect of the Home Care Nursing Education Program on Ageism and Attitude Towards the Older Adults in a Developing Country; One Group Pre-Posttest Design Effects of Education on Ageism and Attitude Towards Older Adults

✉ Fatma Özge KAYHAN KOÇAK¹, ✉ Süleyman ÖZÇAYLAK², ✉ İhsan SOLMAZ², ✉ Aslı KILAVUZ³

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İç Hastalıkları Kliniği, İzmir, Türkiye
²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İç Hastalıkları Kliniği, Diyarbakır, Türkiye
³Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Geriatri Bilim Dalı, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, evde bakım hemşireliği eğitim programının yaşlı ayrımcılığı ve yaşlılara yönelik tutumlar üzerindeki etkisini araştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma, üçüncü basamak bir hastanede Evde Bakım Hemşireliği Eğitim Programı'na katılan 21 hemşire ile yürütülmüştür. Eğitimden önce ve sonra Fraboni Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (FSA) ve Kogan Yaşlılara Yönelik Tutumlar Ölçeği (KAOPS) uygulanmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin yaş ortalaması 33 (4,7) yıl (%61,9'u kadın) idi. Hemşirelerin toplam KAOPS ortalaması eğitimden önce 104,9±13,5 iken eğitimden sonra 102,1±15,7'ye düşmüştür. Hemşirelerin FSA toplam puan ortalamasının ön test 68,8±8,3 iken eğitimden sonra 67,7±10'a düştüğü bulunmuştur. Puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Sonuç: Bu çalışmada, evde bakım hemşireliği eğitim programının hemşirelerin yaşlılara yönelik ayrımcılığı ve tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olmasa da olumlu bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu durum, hemşirelik eğitiminin daha erken aşamalarında, örneğin lisans derslerinde, bu tür ders ve eğitimlerin verilmesinin gerekliliğini gösterebilir. Yaşlılara yönelik olumlu tutumları teşvik etmek ve yaşlı ayrımcılığını önlemek için, tüm hemşirelik derslerine yenilikçi ve amaca yönelik öğretim stratejilerinin dahil edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı ayrımcılığı, evde bakım hizmetleri, eğitim, hemşirelik, tutum

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to investigate the impact of Home Care Nursing Education Program on ageism and attitudes towards the older adults.

Materials and Methods: This study was conducted with 21 nurses participating in Home Care Nursing Education Program at a tertiary hospital. The Fraboni Scale of Ageism (FSA) and the Kogan's Attitudes toward Old People Scale (KAOPS) were applied before and after the education.

Results: The mean age of the nurses was 33 (4.7) years (61.9% female). The mean total KAOPS of the nurses was 104.9±13.5 before the training. After the training, it decreased to 102.1±15.7. It was found that nurses' total score average of the FSA was 68.8±8.3 pre-test and decreased to 67.7±10 post-test. There is no statistically significant difference between their scores (p>0.05).

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. Fatma Özge KAYHAN KOÇAK, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İç Hastalıkları Kliniği, İzmir, Türkiye

E-posta: drozgekayhankocak@gmail.com **ORCID ID:** orcid.org/0000-0002-6447-2352

Geliş Tarihi/Received: 20.10.2024 **Kabul Tarihi/Accepted:** 11.12.2024 **Yayınlanma Tarihi/Publication Date:** 06.03.2025

Atıf/Cite this article as: Kayhan Koçak FÖ, Özçaylak S, Solmaz İ, Kılavuz A. The effect of the home care nursing education program on ageism and attitude towards the older adults in a developing country; one group pre-posttest design effects of education on ageism and attitude towards older adults. Nam Kem Med J. 2025;13(1):24-29

©Telif Hakkı 2025 Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi / Namık Kemal Tıp Dergisi, Galenos Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.
©Copyright 2025 by Tekirdağ Namık Kemal University / Namık Kemal Medical Journal is published by Galenos Publishing House.
Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Conclusion: In this study, it was determined that the Home Care Nursing Education program had a positive effect on nurses' discrimination and attitudes towards the elderly, although it was not statistically significant. This may indicate that earlier stages of nursing education, such as undergraduate courses, need to provide such courses and training. To promote positive attitudes towards older adults and prevent ageism, innovative and intentional teaching strategies need to be incorporated into all nursing courses.

Keywords: Ageism, home care services, education, nursing, attitude

GİRİŞ

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içindeki oranı hızla artmaktadır. Yaşlanan grubun komorbidite yükü göz önüne alındığında, yaşlı yetişkinlerin sağlık bakım sistemindeki ihtiyaçlarını daha iyi anlamak için geriatri eğitimi almış hemşirelere ve sağlık çalışanlarına ihtiyacımız vardır. Evde bakım hizmetlerinin %80'ini, polikliniklerin %60'ını ve yatan hasta kliniklerinin %58'ini yaşlılar kullandığından, hemşirelerin günlük uygulamalarında yaşlılarla karşılaşmaları neredeyse kaçınılmazdır¹. Yapılan çalışmalar, lisans hemşirelik programlarının %25'inin ek gerontolojik eğitime ihtiyaç duyduğunu göstermiştir². Ancak geriatri hemşireliği eğitim programı Türkiye'de hala ön lisans ve lisans hemşirelik eğitimine yaygın olarak entegre edilmemiştir. Bu eğitim eksikliği hemşirelikte hizmet içi eğitim ve öğretim yoluyla giderilmeye çalışılmaktadır.

Sağlık çalışanlarının yaşlı yetişkinlere yönelik tutumu kaliteli bakım sağlamada çok önemlidir. Yapılan bir sistematik derlemede³, 2000 yılından sonra hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarında hafif bir olumsuz değişim olduğu, daha önce olumlu tutuma sahip olanların tutumlarının ise daha nötr hale geldiği belirlenmiştir⁴. Geriatri hemşireliğini yaygınlaştırmak için öncelikle yaşlılara karşı olumlu bir tutum geliştirmemiz ve bu yönde destekleyici bir öğrenme ortamı yaratmamız gerekmektedir. Eğitim programının tek başına yaşlılara yönelik olumlu tutum geliştirilmesine katkıda bulunup bulunamayacağı açık değildir^{5,6}. Çalışma koşulları ve çevre, alınan geriatri hemşireliği eğitiminin yanı sıra yaşlılığa bakış açısını da etkilemektedir⁷. Yaşlılara karşı olumlu tutuma sahip hemşirelik öğrencilerinin geriatri alanında kariyer planı yapmaya daha istekli oldukları ve geriatri hemşireliği eğitiminin bu ilişkiyi etkilemediği gösterilmiştir⁸. Yaşlı bakımına yönelik bilgi düzeyleri düşük olmasına rağmen hemşireler ve hemşirelik öğrencileri yaşlı bakımına yönelik olumlu tutuma sahip olabilirler^{9,10}.

Sistematik derleme çalışmaları, hemşirelerin yaşlı hastalara yönelik tutumlarının değişken olduğunu ve hemşirelik türü, çalışma klinikleri ve bireylerin özellikleri gibi birçok faktörden etkilendiğini göstermiştir^{3,11}. Bu çalışmanın amacı, evde bakım hemşireliği eğitim programının yaşlılara yönelik tutumlar ve yaşlı ayrımcılığı üzerindeki etkisini araştırmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

İki bağımlı ortalama (eşleştirilmiş çiftler) arasında anlamlı bir fark tespit etmek için gereken örneklem büyüklüğünü belirlemek üzere G*Power yazılımı (sürüm 3.1) kullanılarak priori güç analizi yapılmıştır. Analiz, Pekçetin ve ark.¹² çalışmasından türetilen 0,91 etki büyüklüğüne sahip tek kuyruklu bir teste dayandırılmıştır. Örneklem büyüklüğümüzü 0,05 tip 1 hata, 0,91 etki büyüklüğü ve %95 güç varsayımıyla 15 olarak hesapladık.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi, farklı kliniklerde çalışan 21 hemşire tek gruplu ön-son test desenli bu çalışmaya dahil edildi. Katılımcıların demografik verileri evde bakım hemşireliği eğitim programı öncesinde yapılandırılmış bir anket aracılığıyla toplandı. Evde bakım hemşireliği eğitim programı öncesinde ve sonrasında Fraboni Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği (FSA) ve Kogan Yaşlılara Yönelik Tutumlar Ölçeği (KAOPS), uygulandı. Çalışma onayı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından verilmiştir (karar no: 241, tarih: 25.11.2022). Tüm hastalar çalışma protokolleri hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirildi ve bilgilendirilmiş yazılı onamları alındı.

Evde Bakım Hemşirelik Eğitim Programı

Evde Bakım Hemşireliği Eğitim Programı, Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen standartlaştırılmış sertifikalı bir eğitim programıdır. Hemşireler için mezuniyet sonrası bir eğitim programıdır. Toplam 52 saat teorik eğitim ve 28 saat pratik eğitim ile uygulanmaktadır. Toplam 25 ana başlıktan oluşmaktadır (Tablo 1). Saha uygulaması toplam 80 saat olup 16 saat evde bakım ziyareti ve 64 saat evde bakımda yoğun bakım yönetimini içermektedir.

Bu eğitim programı etik-ihmal-istismar, malnütrasyon ve bası yaraları gibi geriatrik sendromlar hakkında eğitim içermektedir. Ayrıca, bir geriatri uzmanı 2 saat boyunca evde bakım ve yaşamdan yaşlılığa aktivitelerin sürdürülmesi hakkında eğitim vermiştir.

FSA Ölçeği

FSA, yaşlı yetişkinlere yönelik kalıp yargıları, kaçınma ve ayrımcılığı değerlendirmek üzere tasarlanmıştır¹³. Birden (kesinlikle katılmıyorum) dörde (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelendirilen dörtlü Likert ölçeği kullanılmaktadır. Stereotip

alt boyutu 17 maddeden (1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 28), ayrımcılık alt boyutu sekiz maddeden (2, 4, 8, 12, 14, 16, 22, 29) ve kaçınma alt boyutu dört maddeden (6, 21, 23, 24) oluşmaktadır. 8, 14, 21, 22, 23, 24. maddeler olumlu ifadelerdir ve Likert ölçeklerinde tersine çevrilmiş maddelerdir. Toplam puan 29 ile 116 arasında değişmektedir ve daha yüksek puan daha fazla yaş ayrımcılığına işaret etmektedir. Türkçe geçerlilik çalışması Kutlu ve ark.¹⁴ tarafından yapılmış ve Cronbach alfa değeri 0,98 olarak bulunmuştur.

KAOPS Ölçeği

KAOPS, yaşlı yetişkinlere yönelik tutumları ölçmek için tasarlanmış 34 puanlık bir öz değerlendirme ölçeğidir¹⁵. Ölçekte toplam 34 madde vardır ve 17 olumlu ve 17 olumsuz ifade vardır. Tek sayılı sorular olumsuz ifadeler içerirken, çift sayılı sorular olumlu ifadeler içerir. 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 6 (kesinlikle katılıyorum) arasında bir derecelendirmeye sahip altı puanlık bir Likert ölçeği kullanılır. Olumsuz ifadeler

Likert ölçeklerinde ters puanlanır. Ölçeğin puan aralığı 34-204 puan arasındadır ve yüksek puan yaşlı yetişkinlere karşı olumlu bir tutumu gösterir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Erdemir ve ark.¹⁶ tarafından yapılmıştır. İçerik geçerlilik indeksi 0,94'tür. Cronbach'ın alfa değeri 0,84 olarak bulunmuştur.

İstatiksel Analiz

Veri analizi için SPSS 25.0 istatistik programı kullanıldı. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılması için ki-kare (χ^2) testi ve Fisher's exact test kullanılırken, sürekli değişkenler için bağımsız örneklem - testi ve Mann-Whitney U testi kullanıldı. Çalışma popülasyonunun temel özellikleri, normal dağılımlı sürekli değişkenler için ortalamalar \pm standart sapmalar veya çarpık sürekli veriler için medyanlar ve çeyrekler arası aralık değerleri olarak sunuldu. McNemar testi ve Wilcoxon eşleştirilmiş çiftler testi, Evde Bakım Hemşirelik Eğitim Programı öncesi ve sonrası ölçek puanlarını karşılaştırmak için kullanıldı. $P < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. FSA ve KAOPS yazarların izni ve onayıyla kullanıldı.

BULGULAR

Hemşirelerin yaş ortalaması 33 (4,7) yıldır. Bu hemşirelerin %61,9'u kadındır. %90,5'i lisans derecesine sahip hemşirelerdir. Katılımcıların %9,5'i geriatrist hekimliği alanında eğitim almıştı, %23,8'i 65 yaş ve üzeri bir akrabasıyla yaşıyordu. Hemşirelerin toplam KAOPS ortalaması eğitimden önce $104,9 \pm 13,5$ iken, eğitimden sonra $102,1 \pm 15,7$ 'ye düştü. Eğitime göre puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktu ($p=0,537$). Negatif ölçek ön testte medyan 52 [çeyrekler arası aralık (IQR): 12,5], son testte medyan 50 (IQR: 16) gösterdi. Pozitif ölçek ön testte medyan 51 (IQR: 11), son testte medyan 49 (IQR: 12) gösterdi. Ayrıca negatif ve pozitif alt ölçekler ayrı ayrı değerlendirildiğinde istatistiksel olarak fark bulunmadı ($p > 0,05$, Z: -451 negatif alt ölçek, $p > 0,05$, Z: -1,192 pozitif alt ölçek). Hemşirelerin başlangıç ve son test performanslarının karşılaştırmaları Tablo 2'de verilmiştir.

Hemşirelerin FSA toplam puan ortalamasının ön testte $68,8 \pm 8,3$ olduğu, son testte $67,7 \pm 10$ 'a düştüğü bulundu. Eğitim

Tablo 1. Evde Bakım Hemşireliği Eğitim Programının Konuları

Konu	Teorik saati	Pratik saati
Evde bakım hemşirelik eğitim programına giriş	1	-
Evde bakımın temel prensipleri	2	-
Evde bakımda etik	2	-
Evde bakımın yasal yönü	1	-
Asepsi ve hijyen	2	-
Evde bakımda yapay hidrasyon	2	1
Cilt bütünlüğünün korunması	3	2
İlaç dozlarının hesaplanması	2	3
Fiziksel muayene	3	2
Beslenme	3	3
Güvenli bir ortam yaratma ve sürdürme	1	-
Ağrı yönetimi	1	-
Solunum rahatsızlıkları için evde sağlık bakımı	2	2
Evde bakımda kontinans bakımı	4	4
Evde bakımda insanları taşıma ve idare etme	2	2
Ameliyat sonrası bakım	2	-
Temel yaşam desteği	2	1
Yaşam boyu evde bakım ve fiziksel aktiviteyi sürdürme	4	-
İletişim	4	-
Palyatif bakım	2	-
Hayatlarının son evrelerindeki hastalara bakım	2	-
Engelli hasta bakımı	1	-
Hemşirelik sürecinde semptom yönetimi	3	-
Olgu çalışması atölye oturumu	-	8
Evde bakımda hasta eğitimi ve danışmanlık	2	-

Tablo 2. Başlangıç ve son test performansının karşılaştırılması için Wilcoxon rank sum testi sonuçları

KAOPS	Medyan	IQR (25-75)
Başlangıç (n=21)	102	92-115,5
Post-test (n=21)	99	89,5-118
p-değeri: >0,05 Z: -0,617		
FSA	Medyan	IQR (25-75)
Başlangıç (n=21)	71	62-74
Post-test (n=21)	71	60,5-75
p-değeri: >0,05 Z: -0,927		
KAOPS: Kogan Yaşlılara Yönelik Tutumlar Ölçeği, FSA: Fraboni Yaşlı Ayrımcılığı Ölçeği, IQR: Çeyrekler arası aralık		

durumlarına göre puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p=0,354$). FSA'nın "stereotip", "ayrımcılık" ve "kaçınma" alt ölçeklerinin medyan puanları sırasıyla ön testte 38 [çeyrekler arası aralık (IQR: 9), 22 (IQR: 5), 8 (IQR: 3)], olarak, son testte 40 (IQR: 9,5), 21 (IQR: 4,5), 9 (IQR: 2)] olarak bulundu. (Wilcoxon eşleştirilmiş çiftler testine göre sırasıyla p değeri: 0.711, Z : -0.371; p değeri: 0.04, Z : -2.054; p değeri: 0.111, Z : -1.592)

Eğitim öncesi ve sonrası KAOPS ile FSA puanı arasındaki ilişki ayrı ayrı incelendi. Eğitim öncesi ve sonrası KAOPS ile FSA puanı arasında anlamlı negatif korelasyon vardı (sırasıyla $p=0,02$, $r=-0,624$; $p>0,02$, $r=-0,524$). KAOPS ile FSA alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerlendirildiğinde, KAOPS ile kaçınma alt ölçekleri arasında eğitimden önce veya sonra korelasyon yoktu (sırasıyla $p>0,05$, $r=-0,285$; $p>0,05$, $r=-0,265$), ancak stereotip alt ölçekleri her iki durumda da KAOPS ile negatif korelasyona sahipti ve bu korelasyon eğitimden sonra zayıfladı (sırasıyla $p=0,008$, $r=-0,563$; $p>0,04$, $r=-0,447$).

TARTIŞMA

Tek grup ön test/son test modeli olarak tasarlanan bu müdahale çalışması, Türkiye'deki hemşireler arasında yaşlılara yönelik tutum ve yaşlı bakımı hemşirelik eğitim programının yaşlılık ayrımcılığı üzerindeki etkisini gösteren ilk çalışmadır. Bu bağlamda, mevcut çalışma, kurum içi eğitim modeline dayalı hemşirelik uzmanlık eğitim programları ve politikaları oluşturmak için değerli kanıtlar sağlamaktadır.

Çalışmamızda, Evde Bakım Hemşirelik Eğitim Programı'na katılan hemşirelerin KAOPS puanları ön test ve son test arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çalışmamızın aksine, Akpınar ve ark.¹⁷ senaryo tabanlı yaşlanma simülasyonu deneyimini incelemiş ve hemşirelerin müdahaleden sonra istatistiksel olarak daha iyi KAOPS'a sahip olduklarını göstermişlerdir. Yaşlı simülasyon kıyafeti yaşlı hastalara karşı empatiyi ve olumlu tutumları artırsa da¹⁸, yaşlanma hakkında teorik bilgi içeren ve yaşlı simülasyon kıyafeti giymeyi içeren eğitimin, yaşlı simülasyon kıyafeti giymeden yapılan eğitime göre yaşlı hastalara karşı tutumlar üzerinde daha olumlu bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur¹⁹. Ancak, yaş simülasyonu kıyafeti giymiş bir seminer, hikaye anlatımı ve yaşlı bir yetişkinle gönüllü etkileşimi olan tam çok modlu simülasyonun, yalnızca teorik içeriğe sahip bir seminerden hemşirelerde daha iyi empati puanları ürettiği gösterilmiştir²⁰. Fizyoterapi stajyerleri için, simülasyon tabanlı bütünsel sağlık eğitimi benzer sonuçlar göstermiştir²¹. Özellikle, kısa süreli gerontoloji kurslarının hemşirelik öğrencilerinde yaşlı yetişkinlere karşı olumlu tutumları teşvik etmede etkili olduğuna dair kanıtlar vardır²², ancak yaşlılara yönelik tutumları etkilemede etkili değildir²³. Başka bir çalışmada, toplumda yaşayan yaşlı yetişkinlerle uzun süreli temasın, evde bakım öğrencileri arasında olumlu yaşlı ayrımcılığı üzerinde bir etkisi olduğu ancak yardımsever tutumlar üzerinde bir etkisi olmadığı gösterilmiştir¹².

Evde Bakım Hemşirelik Eğitim Programı'ndan önce ve sonra "ayrımcılık" puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu bulduk. Buna karşılık, Yamashita ve ark.²⁴, kursta yaşlı yetişkinlerin üç yaşam öyküsü videosunu (belgesel) izleyen üniversite öğrencilerinin FSA puanlarının "stereotip" ve "kaçınma" alt ölçek puanlarında azaldığını, ancak "ayrımcılık" alt ölçek puanında anlamlı bir değişiklik olmadığını göstermişlerdir. Benzer şekilde, Z Kuşağı lisans sosyal hizmet öğrencileri üzerinde yapılan yakın tarihli bir çalışma, "gerontoloji dersi almış olmanın" FSA puanları üzerinde hiçbir etkisi olmadığını göstermiştir²⁵.

Çalışmamızda, eğitim öncesi ve sonrası KAOPS ve FSA puanları arasında anlamlı bir negatif korelasyon vardır. Bu, yaşlı hastalara yönelik olumlu tutumlar arttıkça yaşlı ayrımcılığının azaldığı anlamına gelir. Nesiller arası uçurumu kapatarak, ev ziyareti programı, günlük yaşam aktiviteleri simülasyonu ve yaşlı yetişkinlerle haftalık etkileşim gibi etkileşimli eğitim programları, hemşirelik öğrencileri ve üniversite öğrencilerinde yaşlı yetişkinlere ve yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumları teşvik etmede etkilidir²⁶⁻²⁸. Empati becerileri eğitiminin ayrıca yaşlı hastalara yönelik tutumlar ve hemşirelik öğrencilerinde empati üzerinde de etkisi olduğu gösterilmiştir²⁹. Küçük dozlarda bile olsa kuşaklar arası hizmet öğrenimi, kuşak farkını kapatarak yaşlı ayrımcılığıyla mücadeleye yardımcı olur²⁸. Yaşlı ayrımcılığını azaltarak yüksek kalitede gerontolojik bakım elde etmek için kuşaklar arası hemşirelik eğitiminin geliştirilmesi ve uygulanmasının gerekli olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır³⁰.

Sağlık profesyonellerinin olumlu tutumları ayrıca yaşlı insanlarla ilgili konulara ilgiyle de ilişkilidir³¹⁻³³. Son çalışmalar yaşlanma, yaş stereotipleri, geriatrik eğitim ve geriatrik bakıma yönelik tutumlar hakkındaki bilginin kariyer kararlarını ve yaşlı hastalarla ilişkileri etkilediğini göstermiştir³²⁻³⁷. Yaşlı yetişkinlere bakım verme isteğindeki toplam varyansın %18,9'u yaşlı yetişkinlere yönelik tutumların dolaylı etkisiyle açıklanmıştır³⁶. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara bakım verme istekleri, yaşlanmaya yönelik bilgi ve tutumlarını iyileştirerek artırılabilir.

Son araştırmalar, maneviyatın olumlu olduğunu ve hemşirelik öğrencilerinde yaşlı yetişkinlere yönelik tutumları önemli ölçüde öngördüğünü göstermiştir³⁸⁻⁴⁰. Ayrıca, yüksek lisans derecesine sahip olmak, hastanelerde veya bakım evlerinde çalışıp çalışmadıkları, toplumdaki yaşlı yetişkinlerle önceki deneyimler, kadın olmak, öğrencilerin hangi fakültede olduğu, son sınıfta olup olmadıkları ve yaşlı insanlarla eğitim alıp almadıkları gibi faktörlerin hepsi yaşlı insanlara yönelik tutumlar üzerinde etkilidir^{41,42}. Yaşlı ayrımcılığının yaşlı hastalara yönelik her türlü hastaneye yatış veya ölüm riskinin artmasıyla ilişkili olduğu bilinmektedir⁴³. Yaşlı ayrımcılığının tükenmişlikte oynadığı rol göz önüne alındığında, yaşlı ayrımcılığını ele alan

eğitim programları hemşirelerde tükenmişliği azaltabilir⁴⁴. Her bakımdan yaşlı ayrımcılığını önleyen ve yaşlı ayrımcılığı konusunda farkındalık yaratan yaklaşımlara sahip olmak önemlidir.

Çalışma Kısıtlılıkları

Çalışmanın temel sınırlılığı, tek grup ön test son test çalışması olarak tasarlanmış olmasıdır. Kontrol grubu olmadan, eğitimin yaşlılara yönelik ayrımcılık ve tutum üzerindeki etkisinden emin olmak daha zordur. Bir diğer sınırlılık ise araştırmanın Türkiye'deki diğer hastanelerin hemşirelerini dahil etmek yerine yalnızca bir hastanede gerçekleştirilmiş olmasıdır. Ayrıca, yaş ve yaşam koşulları gibi karıştırıcı faktörleri ayarlamak için katılımcı sayısı azdı.

SONUÇ

Yaşlı yetişkinlere karşı olumlu bir tutum geliştirmek, özellikle sağlık profesyonelleri için çok önemlidir. Türkiye, geriatrik tıbbın son zamanlarda daha çok gündeme geldiği gelişmekte olan bir ülkedir. Bu çalışmada, evde bakım hemşirelik eğitim programının hemşirelerin ayrımcılığı ve yaşlılara yönelik tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olmasa da olumlu bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Yaşlı yetişkinlere karşı olumlu tutumları teşvik etmek için, tüm hemşirelik derslerine yenilikçi ve amaçlı öğretim stratejilerinin dahil edilmesi gerekir. Bu nedenle, hemşireler yaşa bağlı fizyolojik değişiklikler ve bunların klinik önemi konusunda farkındalık yaratmak için geriatrik bakım konusunda daha fazla eğitim almalıdır.

Etik

Etik Kurul Onayı: Çalışma onayı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından verilmiştir (karar no: 241, tarih: 25.11.2022).

Hasta Onayı: Tüm hastalar çalışma protokolleri hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirildi ve bilgilendirilmiş yazılı onamları alındı.

Dipnot

Yazarlık Katkıları

Cerrahi ve Medikal Uygulama: F.Ö.K.K., S.Ö., İ.S., Konsept: F.Ö.K.K., A.K., Dizayn: F.Ö.K.K., S.Ö., İ.S., Veri Toplama veya İşleme: F.Ö.K.K., Analiz veya Yorumlama: F.Ö.K.K., A.K., Literatür Arama: F.Ö.K.K., S.Ö., İ.S., A.K., Yazan: F.Ö.K.K., S.Ö., İ.S., A.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar bu makale ile ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Caner A and Cilasun SM, Health care services and the elderly: utilization and satisfaction in the aftermath of the turkish health transformation program. *Gerontol Geriatr Med.* 2019;22;5:2333721418822868.
2. Mezey M, Fulmer T. Shaping the quality of health care for the elderly: are nursing students prepared? *Nurs Health Care Perspect.* 1999;20:118-20.
3. Liu YE, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: a systematic review. *Int J Nurs Stud.* 2013;50:1271-82.
4. Ben-Harush A, Shiovitz-Ezra S, Doron I, Alon S, Leibovitz A, Golander H, et al. Ageism among physicians, nurses, and social workers: findings from a qualitative study. *Eur J Ageing.* 2016;14:39-48.
5. Holroyd A, Dahlke S, Fehr C, Jung P, Hunter A. Attitudes toward aging: implications for a caring profession. *J Nurs Educ.* 2009;48:374-80.
6. Stevens JA. Student nurses' career preferences for working with older people: a replicated longitudinal survey. *Int J Nurs Stud.* 2011;48:944-51.
7. Brown J, Nolan M, Davies S, Nolan J, Keady J. Transforming students' views of gerontological nursing: realising the potential of 'enriched' environments of learning and care: a multi-method longitudinal study. *Int J Nurs Stud.* 2008;45:1214-32.
8. Haron Y, Levy S, Albagli M, Rotstein R, Riba S. Why do nursing students not want to work in geriatric care? A national questionnaire survey. *Int J Nurs Stud.* 2013;50:1558-65.
9. Muhsin AA, Munyogwa MJ, Kibusi SM, Seif SA. Poor level of knowledge on elderly care despite positive attitude among nursing students in Zanzibar Island: findings from a cross-sectional study. *BMC Nurs.* 2020;19:96.
10. Abudu-Birresborn D, McCleary L, Puts M, Yakong V, Cranley L. Preparing nurses and nursing students to care for older adults in lower and middle-income countries: a scoping review. *Int J Nurs Stud.* 2019;92:121-34.
11. Rush KL, Hickey S, Epp S, Janke R. Nurses' attitudes towards older people care: An integrative review. *J Clin Nurs.* 2017;26:4105-16.
12. Pekçetin S, Hasgül E, Yıldırım Düğeroğlu R, Arabacı Z. The effect of extended contact with community-dwelling older adults on the ageist and helping attitudes of home care students: A single-blind randomised controlled trial. *Int J Older People Nurs.* 2021;16:e12382.
13. Fraboni M, Saltstone R, Hughes S. The Fraboni Scale of Ageism (FSA): an attempt at a more precise measure of ageism. *Can J Aging.* 1990;9:56-66.
14. Kutlu Y, Kucuk L, Yıldız Findik U. Psychometric properties of the Turkish version of the fraboni scale of ageism. *Nurs Health Sci.* 2012;14:464-71.
15. KOGAN N. Attitudes toward old people: the development of a scale and an examination of correlates. *J Abnorm Soc Psychol.* 1961;62:44-54.
16. Erdemir F, Kav S, Citak EA, Hanoglu Z, Karahan A. A Turkish version of Kogan's attitude toward older people (KAOP) scale: reliability and validity assessment. *Arch Gerontol Geriatr.* 2011;52:e162-5.
17. Akpınar Söylemez B, Akyol MA, Küçükgülü Ö, Özkaya Sağlam B, Gül B, İlçi N, et al. The impact of scenario-based aging simulation experience on empathy, attitudes toward and willingness to work with older adults in health sciences senior year students: A randomized controlled trial. *Nurse Educ Pract.* 2024;79:104066.
18. Sari D, Taskiran N, Baysal E, Acar E, Cevik Akyıl R. Effect of an aged simulation suit on nursing students' attitudes and empathy. *Eur Geriatr Med.* 2020;11:667-75.
19. Cheng WL, Ma PK, Lam YY, Ng KC, Ling TK, Yau WH, et al. Effects of Senior Simulation Suit Programme on nursing students' attitudes towards older adults: A randomized controlled trial. *Nurse Educ Today.* 2020;88:104330.
20. Fernández-Gutiérrez M, Bas-Sarmiento P, Del Pino-Chinchilla H, Poza-Méndez M, Marin-Paz AJ. Effectiveness of a multimodal intervention and the simulation flow to improve empathy and attitudes towards older adults in nursing students: A crossover randomised controlled trial. *Nurse Educ Pract.* 2022;64:103430.
21. Lin IH, Wang CY, Lin YN, Chen HC, Lin LF. Simulation-based holistic education in physiotherapy interns to increase empathy toward older adults and individuals with disabilities. *BMC Geriatr.* 2022;22:795.

22. Henrichs K, Crownover J, McNair B, Centi S. Influencing nursing student attitudes toward older adults: a pre/post interventional study. *Contemp Nurse*. 2022;58:377-84.
23. Castellano-Rioja E, Botella-Navas M, López-Hernández L, Martínez-Arnau FM, Pérez-Ros P. Caring for the elderly enhances positive attitudes better than knowledge in nursing students. *Medicina (Kaunas)*. 2022;58:1201.
24. Yamashita T, Hahn SJ, Kinney JM, Poon LW. Impact of life stories on college students' positive and negative attitudes toward older adults. *Gerontol Geriatr Educ*. 2018;39:326-40.
25. Geyer S, Louw L. Generation Z. Undergraduate social work students' knowledge of and attitudes toward older persons: implications for professional training. *J Gerontol Soc Work*. 2020;63:92-113.
26. Ng KYY, Leung GYC, Tey AJ, Chaung JO, Lee SM, Soundararajan A, et al. Bridging the intergenerational gap: the outcomes of a student-initiated, longitudinal, inter-professional, inter-generational home visit program. *BMC Med Educ*. 2020;20:148.
27. Demirtas A, Basak T. Daily life activities simulation: Improving nursing students' attitudes toward older patients. *Jpn J Nurs Sci*. 2021;18:e12375.
28. Andreoletti C, Howard JL. Bridging the generation gap: Intergenerational service-learning benefits young and old. *Gerontol Geriatr Educ*. 2018;39:46-60.
29. Gholamzadeh S, Khastavaneh M, Khademian Z, Ghadakpour S. The effects of empathy skills training on nursing students' empathy and attitudes toward elderly people. *BMC Med Educ*. 2018;18:198.
30. Hwang EH, Kim KH. Quality of gerontological nursing and ageism: what factors influence on nurses' ageism in South Korea? *Int J Environ Res Public Health*. 2021;18:4091.
31. Aca Z, Özkan Ş, Yeşilaydin G. Health sciences students' attitudes towards older people. *Soc Work Public Health*. 2024;39:36-47.
32. McCloskey R, Yetman L, Stewart C, Slayter J, Jarrett P, McCollum A, et al. Changes in nursing students' knowledge, attitudes and interest in caring for older adults: A longitudinal cohort study. *Nurse Educ Pract*. 2020;44:102760.
33. Zhao H, Wu B, Shi J, Reifsnider E, Fan J, Li J, et al. Chinese medical students' attitudes toward older adults and willingness to consider a career in geriatric medicine: a cross-sectional survey. *Teach Learn Med*. 2020;32:486-493.
34. Serafin L, Wesołowska-Górniak K, Kędziora-Kornatowska K, Muszalik M, Puto G, Czarkowska-Pączek B. Education and attitudes toward geriatric care: Impact for nursing graduates and their career decisions - study protocol. *Gerontol Geriatr Educ*. 2024;45:1-11.
35. Fhon JRS, Alves N, Santos Neto APD, Djinan ARFS, Laurenti AV, Lima EFC. Attitudes and perceptions about ageism among nursing students: a scoping review. *Rev Lat Am Enfermagem*. 2024;32:e4116.
36. Fu JX, Huang LL, Li XH, Zhao H, Li R. Association between ageing knowledge and willingness to care for older adults among nursing students in China: the mediating role of attitude towards older adults. *Gerontol Geriatr Educ*. 2024;45:444-57.
37. Lee J, Yu H, Cho HH, Kim M, Yang S. Ageism between medical and preliminary medical persons in Korea. *Ann Geriatr Med Res*. 2020;24:41-9.
38. Aktaş B. Association between spirituality and attitudes toward older adults in nursing students: a cross-sectional study. *Eur Geriatr Med*. 2023;14:1359-67.
39. Yao GY, Luo YY, Zhao ZM, Zhu B, Gao M. The moderating role of empathy profiles in the relationship between knowledge about aging and attitudes toward older adults among nursing students. *Front Psychol*. 2021;12:713271.
40. Hsu MHK, Ling MH, Lui TL. Relationship between gerontological nursing education and attitude toward older people. *Nurse Educ Today*. 2019;74:85-90.
41. Yáñez-Yáñez R, Parra-Rizo MA, McArdle-Draguicevic N, Valdés-Valdés N, Rojas GA, Gamín L, et al. Attitude older people according to sociodemographic and educational variables in students of a Chilean University. *Geriatrics (Basel)*. 2022;7:130.
42. López-Hernández L, Martínez-Arnau FM, Castellano-Rioja E, Botella-Navas M, Pérez-Ros P. Factors affecting attitudes towards older people in undergraduate Nursing Students. *Healthcare (Basel)*. 2021;9:1231.
43. Mohammed YN, Ferri-Guerra J, Salguero D, Baskaran D, Aparicio-Ugarriza R, Mintzer MJ, et al. The association of ageist attitudes with all-cause hospitalizations and mortality. *Gerontol Geriatr Med*. 2019;5:2333721419892687.
44. Iecovich E, Avivi M. Ageism and burnout among nurses in long-term care facilities in Israel. *Aging Ment Health*. 2017;21:327-35.